

технологиялар маңызды рольге ие болады. Мұндай жағдайларда қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық қатынастарды бақылауға азаматтық қоғам институттарының белсенді қатысуына қатысты талаптар артады. Тұлғаның рухани дамуын анықтайтын шектеулер мен адамгершіліктік талаптарды қалыптастыратын мәдени, діни және дүниетанымдық факторлардың ролі артуы тиіс [2].

Әдебиеттер

1 Последов С.В. Система рыночного регулирования подготовкой кадров как проект развития человеческого капитала / С.В. Последов, Т.О. Толстых // Научный альманах Центрального Черноземья. - 2016. - № 1. - С. 15-19.

2 Минакова И.В. Демографическое состояние и человеческий потенциал как основа перехода к инновационной экономике / И.В. Минакова // В сборнике: Стратегия социально-экономического развития общества: управленческие, правовые, хозяйственные аспекты Сборник научных статей 7-й Международной научно-практической конференции. - 2017. - С. 198-203.

Айтбаев А.С., 1 курс (ҚарУ им. академика Е.А. Букетова)
 Научный руководитель - к.э.н., профессор Дарибеков С.С.

ПОКАЗАТЕЛИ ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ОСНОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ФИРМЫ

Технико-технологическая безопасность предприятия представляет собой уровень соответствия применяемых на предприятии технологий лучшим мировым аналогам по оптимизации расходов.

Технико-технологическая безопасность - такое состояние технической и технологической составляющей экономического субъекта, при котором осуществляется его устойчивое и прогрессивное развитие.

Состояние технико-технологической составляющей экономической безопасности предприятия характеризуется двумя основными группами индикаторов [1].

Первая группа индикаторов включает показатели на основе оценки экономической эффективности используемых мероприятий по обеспечению технико-технологической составляющей экономической безопасности предприятия. Индикаторы технико-технологической безопасности предприятия показаны на рисунке 1 .

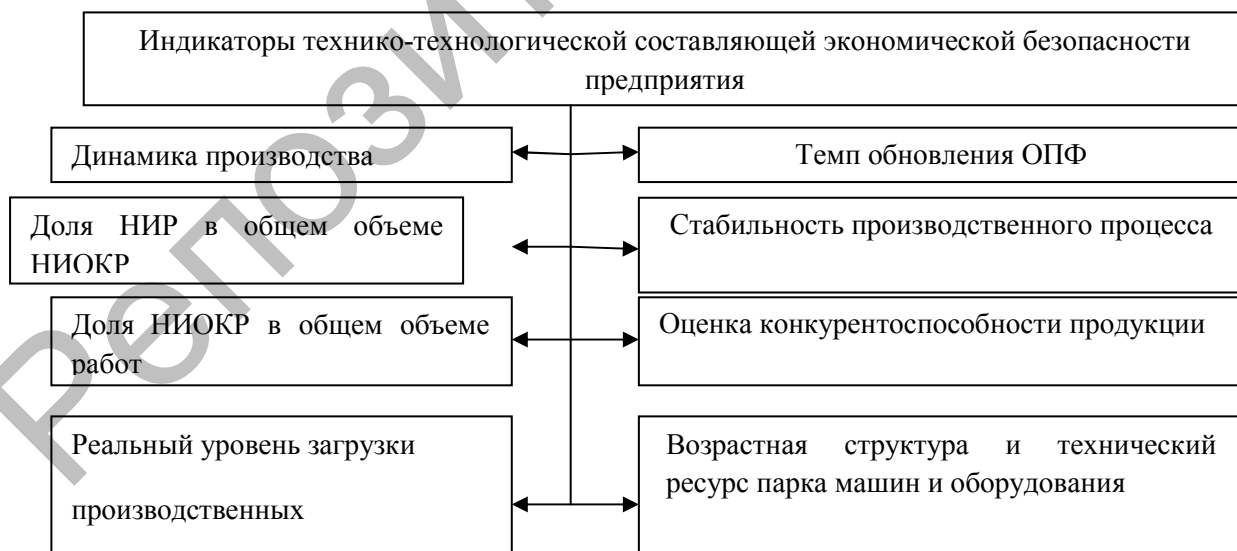


Рисунок 1. Индикаторы технико-технологической безопасности предприятия
 Примечание - составлено автором по источнику [2]

Уровень технико-технологической безопасности экономической безопасности предприятия соответствует полученному значению данного показателя и стремится к максимуму, используется при расчете совокупного критерия экономической безопасности предприятия.

Вторая группа показателей оценивает состояние технико- технологической составляющей экономической безопасности предприятия (таблица 1).

Таблица 1

Показатели диагностики технико-технологического потенциала предприятия

Методы оценки и диагностирования	Показатели
Оценивание потенциала при помощи индикаторов технико-технологической составляющей экономической безопасности	1) реновация и воспроизводство основных производственных фондов; 2) реальный уровень загрузки производственных мощностей; 3) степень износа основных производственных фондов; 4) фондоотдача; 5) фондовооруженность; 6) доля НИОКР в общем объеме работ; 7) производительность труда; 8) коэффициент эластичности
Анализ технико- технологического потенциала при помощи количественной оценки возможностей восстановления производственного потенциала	1) рентабельность собственного капитала; 2) производительность каждого ресурса; 3) эффективность совокупности ресурсов; 4) рентабельность производственных ресурсов; 5) темпы роста; 6) эффективность работы кадров.
Оценка механизмов и оборудования как основы технико-технологического потенциала	1) полная себестоимость объекта оценки; 2) восстановительная стоимость объекта оценки; 3) базовая стоимость объекта оценки
Оценка технико- технологического потенциала посредством стоимости и уровня технологии	1) стоимость технологии производства; 2) уровень технологии отчетного года в денежном эквиваленте
Диагностирование потенциала при помощи мониторинга системы количественных и качественных показателей экономической безопасности на уровне предприятия	1) индикаторы экономической безопасности; 2) показатели фактического состояния производства.
П р и м е ч а н и е - составлено автором по источнику [2]	

Для каждого конкретного предприятия должна быть сформирована своя система показателей технико-технологической составляющей экономической безопасности предприятия в общем контексте оценки экономической безопасности.

Экономическая безопасность каждого предприятия состоит из некоторого количества функциональных составляющих, которые, в зависимости от характера существующих угроз и факторов внешней среды, могут иметь различные приоритеты. Для обеспечения собственной защищенности предприятием должна быть разработана индивидуальная система оценки уровня экономической безопасности [3].

В современных условиях повышение уровня технико-технологической безопасности предприятия приобретает первостепенное значение, это обусловлено рядом факторов:

- обеспеченность ресурсами, то есть предприятия на экономическом уровне ведут борьбу за пользование более качественными ресурсами, иногда это перерастает в незаконное противостояние;
- столкновение экономических интересов, когда наиболее сильные предприятия, обладая определенной долей рынка, пытаются навязывать свои условия хозяйствования;
- завоевание отечественных рынков сбыта товаров и услуг зарубежными представителями, как следствие разрушение собственных промышленных предприятий.

Литература

1. Суглобов А.Е, Хмелев С.А., Орлова Е.А. Экономическая безопасность предприятия: Учебное пособие для студентов вузов - М.: ЮНИТИ- ДАНА, 2013. - 271 с.
2. Сыроижко В. В., Андреева А.А., Соляникова А. А. Особенности оценки технико-технологического потенциала отечественных промышленных предприятий // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. - 2014. - №9-10. - С.323-329.
3. Хиревич Э.Ю. Определение оптимальной методики оценки экономической безопасности предприятия // Инновационная наука. - 2016. - №22 (14). - С. 123-127.

Айтбаева А.Б., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Ержанова С.К.

ЕҢБЕК ҚЫЗМЕТІН ЫНТАЛАНДЫРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Еңбек адам мен табиғат арасындағы зат алмасу құралы ретінде адам өмірінің ажырамас бөлігін құрайды, жеке адамның да, жалпы қоғамның да тыныс-тіршілігінің негізгі нысаны, оның дамуының бастапқы шарты болып табылады. ҚР Еңбек кодексінде "еңбек - адам мен қоғамның өміріне және қажеттіліктерін қанағаттандыруға қажетті материалдық, рухани және басқа да құндылықтарды жасауға бағытталған адамның қызметі" деген анықтама берілген [1]. Бұл анықтама ХІХ ғасырдың соңында берілген анықтамамен үндес. Маркс: Еңбек-адамның мақсатқа сай қызметі, ол өз іс-әрекетімен жанама, өзара және табиғатпен зат алмасуын реттейді және бақылайды, қажетті құнды жасайды [2]. Ғылыми әдебиетте "еңбек" ұғымының көптеген анықтамалары бар, олар К. Маркстің түсіндірмесімен бөліспейді, тек оны нақтылайды.

Еңбек екі жақты сипатқа ие: бір жағынан еңбек процесінде материалдық және рухани құндылықтар құрылады, екінші жағынан адам тұлғасының өзін-өзі тануы және өзін-өзі растауы жүреді, оның тәжірибесі, білімі, шеберлігі, зияткерлік және шығармашылық әлеуеті, адамгершілік қасиеттері іске асырылады. Осылайша, еңбек қызметінің нәтижесі нарықты тауарлармен, қызметтермен, мәдени құндылықтармен толықтыру болып табылады. Өндірістің прогресі, жаңа қажеттіліктердің пайда болуы және оларды кейіннен қанағаттандыру басқа да маңызды нәтиже болып табылады.

Еңбек және онымен байланысты еңбек қызметінің әлеуметтік-экономикалық нәтижелері саясаттың, мемлекетаралық және ұлтаралық қатынастардың, әлемдік экономиканың жаһандануының, тұрақсыз сипаттағы өзге де сыртқы факторлардың ықпалына ұшырайды. Алайда қоғам дамуының жалпы үрдісі тауар өндіру мен қызмет көрсету прогресімен, өмір сүру деңгейінің өсуімен, адам құқықтарының қоғамдық дамудың жоғары құндылығы ретінде үлкен танылуымен сипатталады.

Б.М. Генкин өзінің айқындамасында адамдарды еңбекке тарту әдістеріне назар аударады: "Еңбек – бұл табиғат ресурстарын адам не мәжбүрлеумен (әкімшілік, экономикалық), не ішкі ниетпен, не басқа да бір жолмен жүзеге асыратын немесе басқаратын материалдық, зияткерлік және рухани игіліктерге айналдыру процесі". Қазақстан Республикасында ҚР Конституциясына сәйкес (24 бап) және ҚР Еңбек кодексіне (5 және 7 бап) "Әрбір азамат еңбек бостандығына, қызмет пен кәсіп түрін еркін тандауға, сондай-ақ еңбекке қандай да бір мәжбүрлеуге тыйым салынады". Яғни еңбекке ынталандыру бізде экономикалық және (немесе) ішкі сипатқа ие.

Зерттеушілер тарапынан еңбекті ынталандыру және ынталандыру мәселелеріне қызығушылық басқару теориясы ғылым ретінде пайда болғанға дейін пайда болды. Осы үдерістерді әрі қарай ғылыми негіздеу персоналды басқару теориясын қалыптастыру және дамыту барысында жүзеге асырылды. Әдеби көздерді талдау негізінде персоналды басқару теорияларының үш даму кезеңін, сондай-ақ персоналды басқару жүйесінде еңбек уәждемесі мен ынталандыруына қарым-қатынасты дамытуды атап өтуге болады:

Бірінші кезең - басқарудың классикалық теориясы. Ең танымал өкілдер – Ф.Тейлор, А. Файоль, Г. Форд және басқа да теоретиктер мен практикалар қызметкерлер – менеджерлер тиімді жұмыс істеуге мәжбүр етуі тиіс ресурстар, активтер ғана екенін негізге алды. Осы басқару концепцияларына тән ерекшелік адам мәнін төмендету, оны өндіріс процесін құрайтын технологиялық тізбектің өзіндік буыны ретінде қарастыру болды.

Мұндай тәсілде персоналмен жұмыс істеу кезінде адамның физикалық параметрлерін өндірістік процестің қарқыны мен ырғағының талаптарына келтіру тән болды. Осы теорияларға сәйкес ынталандыру негізінен материалдық-ақшалай сыйақыға әкеледі.